

РЕЦЕНЗИЯ

За докторската дисертация на тема: **„Преотстъпване на права за излъчване и разпространение”** на Людмила Цолова Борисова , редовна докторантка в катедра *„Комуникация и аудиовизуална продукция“* на ФЖМК на СУ “Св.Климент Охридски“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.5.*Обществени комуникации и информационни науки*, научна специалност: *"Журналистика- електронни медии"*

Научен ръководител: доц. д-р Теодора Петрова

Автор на рецензията: проф.д-р Маргарита Пешева, преподавател в катедра *„Медии и обществени комуникации“*, УНСС.

1. Актуалност на избраната тема за дисертация

Темата на тази докторска дисертация е много важна по няколко основни причини. **Първата** е свързана с генералната промяна на аудиовизуалния сектор, която се изразява в глобализация и конвергенция на медийни пазари и индустрии. **Втората** произтича от въвеждането на цифровата телевизия, която промени (и размести) тежестта на платформите ефир, кабел и сателит. **Третата** се дължи на развитието на интернет, който категорично налага онлайн платформата като основна за разпространение на медийно съдържание.

Преотстъпването на правата за излъчване и разпространение е особено актуален проблем, който създава правната и медийната рамка за разпространението на ТВ програми у нас- в условия на висока кабелна

пенетрация на ТВ програми. Но също и новата медийна и правна рамка на управлението на дигиталните права за разпространение на съдържание.

Докторантката Людмила Цолова Борисова избира по-трудния път- този на кодификацията. В дисертационния си труд тя използва интегрална методология, дедуктивен подход, с помощта на който поставя дисертационната тема в много широк контекст. Дисертацията обхваща множество проблеми, които бележат развитието на медийната среда в последните десетилетия-историческия път на електронните медии- съвременните комуникационни процеси и цифровизацията- развитието на медийното право у нас- правната доктрина относно ТВ програма- авторското право и ролята на платформените кабелни оператори за разпространение на медийно съдържание.

Този богат спектър от медийни проблеми се разглежда чрез методи и индикатори, взети от правната теория и медийното право, медиазнанието, медийната история, медийният маркетинг, изследванията на интелектуалната собственост.

В този смисъл, дисертационният труд наистина е оригинално и много полезно научно изследване, разгърнато в конфликтната зона между големите производители на ТВ съдържание-и неговите разпространители в лицето на платформените оператори.

2 .Структура и съдържание на дисертацията.

Дисертацията съдържа **221 страници** и се състои от **Увод, четири глави, Заключение, Библиография и Приложения**. Библиографията съдържа **156 заглавия** от които **109 заглавия** на кирилица и **47 заглавия** на латиница. Приложенията съдържат **актове на общественото право,**

вътрешно нормативни актове и документи, както и списъци на организации и органи и програми на ЕК. Като структура и обем, дисертацията отговаря на изискванията на *Закона за научните степени и звания*, тя е написана много добре, докторантката има нужните познания по темата, тя показва умения за систематизация и обобщение на научни тези и хипотези.

Дисертацията е изградена върху семантичното поле на кодифициращите правила на правната и медийната доктрина. Тя започва с характеристика на главните особености на медийната среда и завършва с тенденциите в развитието на авторското право и интелектуалната собственост. В тази широка съдържателна рамка Людмила Борисова се опитва да коментира процесите в контекста на общностното и българското право, на медийната регулация в ЕС и у нас.

Първа глава е въвеждаща в конкретната проблематика на дисертационния труд-докторантката очертава много широка медийна рамка, в която търси причините и последиците от кардиналната промяна на медийната среда. Това прави особено важен проблема за преотстъпването на правата за разпространение най-вече на ТВ съдържание. Основната причина е, че цифровата телевизия е предимно "политическа рамка" за ЕС по отношение на медийното равенство, свободната ефирна телевизия и медийния плурализъм. За жалост обаче, българският потребител се оказва твърде скептичен, той не ѝ повярва.

Данните от годишните доклади на КРС (2014-2017) показват, че след нейното въвеждане (септември 2013г.) кабелната пенетрация у нас се намали незначително- с около 7%, а потребителите, които гледат телевизия единствено по ефирен път,(според данни и различни изследвания) са около 10%. Това даде нова сила и живот на кабелното

разпространение. Порасна значението на платформените оператори, от които почти изцяло зависи "националната аудитория" на БНТ, БТВ и Нова телевизия, която запазва националния си характер, най-вече чрез платформата кабел, сателит и IPTV телевизия.

Докторантката Людмила Борисова обстойно разглежда понятията "медийна конвергенция"/ "дигитална медийна конвергенция", като обръща внимание, че съществува обвързаност между конвергентните процеси в сферата на услугите, на пазарите и съдържанията, на жанровите форми, на потребителското поведение и регулацията. В резултат на тази конвергенция се създава нов вид организация на работа в мултимедийна среда. Големите промени- технологически, икономически, медийни, правни и социални водят до съществени промени в цялостната медийна среда, която вече се обуславя от съвсем нови форми на социална комуникация, все повече зависими от интернет и социалните мрежи. Людмила Борисова обширно представя тези нови медийни обстоятелства, които подкрепят нейната теза, че *"е налице промяна в комуникационната ситуация, която дава пряко отражение и върху преотстъпването на права за излъчване и разпространение на телевизионна програма"*.

Основният извод на докторантката в тази глава е, че *"технологичната „конвергенция“ заличава границите между телекомуникации, радио- и телевизионно разпръскване и информационни технологии. Медиите, разбирани като посредници от една към много точки в класическия си вариант и интерактивни, във варианта на нови медии, са ядрото на една чувствителна и динамична индустрия, която трябва да се приспособява към постоянно изменящи се технологични, икономически, социокултурни и политически условия"*

Втора глава кодифицира някои основни елементи на регулаторната рамка, в която работят доставчиците на медийни услуги у нас. Тя

представя медийната регулация, съвместната регулация и саморегулацията в правната доктрина, ролята на обществените и търговските доставчици на медийни услуги, цифровата телевизия и водещите надзорни органи. Докторантката правомерно обръща внимание на действащата в момента трета ревизия на консолидираната Директива за аудиовизуалните медийни услуги от 2010г. Людмила Борисова очертава основните области на тази ревизия: забрана на езика на омразата; защита на малолетните и непълнолетните от вредно медийно съдържание; включването на платформите за споделяне на видеоклипове в новата регулаторна рамка, увеличаване на дела на европейски произведения в нелинейните медийни услуги по заявка; облекчаване на правилата за търговското слово; гаранции за независимост на регулаторните органи; изработване и приемане на кодекси за медийно поведение и др. Докторантката подробно разглежда процесите на саморегулация и корегулация в медийната дейност и необходимото синхронизиране на регулаторния, саморегулаторния и корегулаторния инструментариум в медийната политика, което е много важно за цялостното развитие на медийния сектор. Тя детайлно разглежда възникването и уредбата на организациите, правилата и формите на саморегулация и корегулация в България, които водят до по-добра и успешна организация на медийната среда.

Основният извод на докторантката в тази глава е, че *"днес все по-голямо значение придобиват съхраняването на свободата на изказ и достъпът до информация, плурализмът на мнения и разнообразието на съдържание; закрилата на малолетните и уязвимите социални групи; сътрудничеството между регулация, саморегулация и корегулация"*.

Трета глава е посветена на ТВ програма- понятия, легална дефиниция, ТВ програма като културен и пазарен продукт. Това е важен

анализ в плана на избраната дисертационна тема, защото поставя акцент върху съдържанието като предмет на покупко- продажба, в която по Филип Котлър "продавачите" са медийната индустрия, а "купувачите" т.е. платформените оператори са тези медийни субекти, които изграждат пазара. Според докторантката, програмната политика на ТВ организации, като мрежа от правоотношения, с оглед на нейната съдържателна осигуреност, както и потребностите на аудиторията от информация и културни предавания, при съблюдаването на авторските и сродните на тях права, имат особено важна роля за цялостното развитие на медийната среда.

Основният извод на докторантката в тази глава е, че *"съдържанието трябва да задоволява потребностите и достъпа до информация и културни блага на аудиторията, но в контекста на съблюдаване на авторските и сродните на тях права и възможностите за балансирана защита на обществения интерес"*

Четвърта глава е посветена на авторското право и сродните му права, на ТВ организации като субекти на права, на платформените оператори- главно през призмата на правната доктрина, в рамките на Общността и у нас. Докторантката разглежда проблема с телевизионните организации, като носители на права, сродни на авторските. Тя специално разглежда понятието "платформен оператор" като правилно обобщава, че *"всяко предприятие, което осъществява електронни съобщителни услуги, като разпространява (преизлъчва, предава и препредава) телевизионни програми чрез спътникова (DTH), кабелна или IPTV електронна съобщителна мрежа, групира телевизионни програми и ги продава в пакет или пакети на крайни потребители - абонати и което уведомило КРС, за намеренията си да осъществява обществени електронни съобщения и е вписано в публичния регистър, воден от КРС по чл.33 от*

ЗЕС, може да се разглежда като платформен оператор." Обект на анализ и осветляване са още имуществените и неимуществени права на ТВ организации , и начинът, по който могат да се разпореждат с тях. Докторантката поставя специален акцент върху дигиталните права, които, според нея, също подлежат на регламентация и следва да бъдат уреждани. Правилна е нейната теза, че основната концепция при управлението на дигитални права за разпространение на съдържание е използването на дигитална лицензия. Вместо сам да купува дигитално съдържание, потребителят купува лицензия, която му дава права върху това съдържание. Докторантката ясно посочва, че този проблем е особено значим, което показват предложенията на ЕК за приемане на **Директива за авторското право** в рамките на единния цифров пазар и на **Регламент за авторското право и сродните му права**, приложими за определени онлайн предавания на излъчващите организации, и за препредаването на телевизионни и радио програми.

Основният извод на докторантката в тази глава е, че *"В България все още не е решена трудната задача за намиране на баланса между правните и икономически интереси на доставчиците на медийни услуги и разпространителите на съдържание – платформените оператори"*

3. Научни приноси

Дисертацията е много актуално научно изследване, което е първо по рода си в българското медиазнание. По моя преценка, това научно изследване съдържа няколко основни научни приноси:

Първият принос е изборът на много важна и актуална тема, която е слабо разработена в родните изследвания по медиазнание, медийно право и регулация. Темата е професионално предизвикателство за всеки научен

изследовател, тя безспорно е дългосрочен проект за докторантката Людмила Борисова. В своя дисертационен текст тя представя този много важен, а напоследък и остро конфликтен проблем, от гледище на кодифициращите фактори-българската правна доктрина, правилата в общностното законодателство, правната рамка в САЩ. Този панорамен изследователски поглед към проблема наистина е много труден, но извършената систематизация на правила, норми и други кодифициращи фактори, които създават рамката на препредаването на права за излъчване и разпространение, е особено полезна и необходима днес- при бързото развитие на дигиталните права за разпространение на медийно съдържание.

Вторият принос е избраната интегрална методология и подход към дисертационната тема. В нея има елементи, взети от различни научни области- медиазнание; медийно право; медийна регулация и саморегулация; медийна история; медиен маркетинг; дигитални медии и мрежова среда. Тази комплексна методология позволява на докторантката да разгледа проблема от различни гледни точки, да го анализира с помощта на разнообразни научни индикатори, което значително разширява научният контекст на проблема и обогатява изследователската гледна точка към него.

Третият принос е извършеният анализ на препредаването на права за излъчване и разпространение в много широк правно-медиен контекст. Той позволява панорамен поглед върху редица конфликтни теми и проблеми, като трудните отношения напоследък между големите ТВ организации и платформените оператори на терена на препредаването и купуването на права за излъчване и разпространение на техните програми.

4. Публикации по темата на дисертацията.

Докторантката Людмила Цолова Борисова е представила **три научни публикации**, публикувани в Годишник на ФЖМК на СУ „Св. Кл. Охридски”, Годишник на НВУ и Сборник от научна конференция в УНСС. Смятам, че тези научни публикации са достатъчни от гледище на изискванията на закона.

5. Препоръки и въпроси към докторанта по темата на дисертацията.

Дисертацията е оригинално научно изследване по твърде важен проблем на медиазнанието, медийното право и регулацията. Имам към докторантката следните въпроси:

1. Необходими ли са законодателни промени (например в *Закона за електронните съобщения* и *Закона за защита на конкуренцията*), които по-точно и прецизно да регламентират правата и задълженията на ТВ организации и платформените оператори при сключване на договори за препредаване на права за разпространение на ТВ програми- на едро и дребно?

2. Как в близко бъдеще ще се развият дигиталните права за разпространение на медийно съдържание, и кои платформи ще бъдат водещи- традиционната телевизия като линейна медийна услуга или нелинейните дигитални платформи като *Видео по заявка*, *Плати, за да гледаш* и др.

6. Заключение

Като изхождам от факта, че представената дисертация е оригинално научно изследване, което е едно от първите по рода си в българските

медийни анализи, отнасящи се до препредаване на права за излъчване и разпространение на съдържание, че в нея се поставят и разглеждат редица проблеми от гледище на правната доктрина, медийната регулация и саморегулацията, че е направен цялостен преглед и систематизация на европейския и българския опит в областта на препредаване на права за излъчване и разпространение и защита на интелектуалната собственост. като имам предвид още, че тази дисертация е крачка напред в анализа и осмислянето на някои особено важни медийни процеси, които все повече ще определят препредаването на права и развитието на пазара на излъчване и разпространение на медийно съдържание, **напълно убедено** препоръчвам на уважаемото научно жури на ФЖМК на СУ"Св.Климент Охридски" да присъди образователната и научна степен "доктор" на Людмила Цолова Борисова, редовен докторант в катедра "Комуникация и аудиовизуална продукция" за нейната дисертация на тема: *"Преотстъпване на права за излъчване и разпространение"* с научен ръководител доц. д-р Теодора Петрова, професионално направление *3.5.Обществени комуникации и информационни науки*, научна специалност: *"Журналистика- електронни медии"*

София, 24 април 2018г.

Подпис:

проф. д-р Маргарита Пешева